

Sygn. akt I ACa 1061/15

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 września 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Bogdan Świerczakowski

Sędziowie: SA Ewa Kaniok (spr.)

SO del. Adrianna Szewczyk-Kubat

Protokolant: sekretarz sądowy Sławomir Mzyk

po rozpoznaniu w dniu 20 września 2017 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa A. P. (1), A. P. (2) i J. P.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...) i Prezydentowi miasta (...) W.

o zapłatę

na skutek apelacji powodów

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 31 marca 2015 r., sygn. akt II C 382/12

I. uchyła zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo o zasądzenie na rzecz każdego z powodów kwot po 66891,33 zł (sześćdziesiąt sześć tysięcy osiemset dziewięćdziesiąt jeden złotych i 33 grosze) i w tym zakresie umarza postępowanie;

II. zmienia zaskarżony wyrok w pozostałej części, w części w ten sposób, że zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz A. P. (2), A. P. (1) i J. P. kwoty po 1.200.000 zł (jeden milion dwieście tysięcy złotych) z ustawowymi odsetkami od 20 września 2017 roku do dnia zapłaty i kwoty po 26457,19 zł (dwadzieścia sześć tysięcy czterysta pięćdziesiąt siedem złotych i dziewiętnaście groszy) tytułem zwrotu kosztów procesu oraz nakazuje pobrać od Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwotę 297,76 zł (dwieście dziewięćdziesiąt siedem złotych i siedemdziesiąt sześć groszy) oraz od A. P. (2), A. P. (1) i J. P. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty po 36 zł (trzydzieści sześć złotych) tytułem zwrotu wydatków;

III. oddala apelację w pozostałej części;

IV. zasądza od Skarbu Państwa – Wojewody (...) na rzecz A. P. (2), A. P. (1) i J. P. kwoty po 25327,53 zł (dwadzieścia pięć tysięcy trzysta dwadzieścia siedem złotych i pięćdziesiąt trzy grosze) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego;

V. nakazuje pobrać na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Apelacyjnego w Warszawie tytułem zwrotu wydatków od A. P. (2), A. P. (1) i J. P. kwoty po 212 zł (dwieście dwanaście złotych) i od Skarbu

Państwa – Wojewody (...) kwotę 1764,08 zł (jeden tysiąc siedemset sześćdziesiąt cztery złote i osiem groszy).

Adrianna Szewczyk-Kubat Bogdan Świerczakowski Ewa Kaniok

Sygn. akt I ACa 1061/15

UZASADNIENIE

Pozwem złożonym w dniu 27 kwietnia 2012 r. A. P. (1), A. P. (2) i J. P. wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa - Wojewody (...) kwot po 1 072 872 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa albo od dnia następnego po wykonaniu operatu szacunkowego ustalającego wysokość odszkodowania, ewentualnie od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty.

W uzasadnieniu podnieśli, że są następcami prawnymi dawnego właściciela nieruchomości (...) położonej przy ul. (...), która została objęta działaniem dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. (Dz. U. z 1945 r. nr 50, poz. 279 – dalej dekret (...)). Dochodzone kwoty stanowią odszkodowanie za sprzedaż na przestrzeni lat 1974-1990 w budynku przy ul. (...) lokali nr: (...). Sprzedaż lokali była poprzedzona wydaniem decyzji administracyjnych. W latach 2010-2011 SKO w W. orzekło, iż decyzje sprzedażowe zostały wydane z naruszeniem prawa, jednakże z uwagi na nieodwracalne skutki prawne nie można było stwierdzić ich nieważności. Podniesiono, że źródłem roszczenia odszkodowawczego są decyzje z lat 1974-1990 o sprzedaży lokali położonych w budynku przy ul. (...) o nr: (...). Jako podstawę roszczenia odszkodowawczego wskazano art. 160 § 1 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r., nr 162, poz. 1692) .

Skarb Państwa – Wojewoda (...) wniósł o oddalenie powództwa oraz o zasądzenie kosztów procesu. Podniósł m. innymi zarzut przedawnienia.

Postanowieniem z dnia 7 lutego 2013 r. Sąd Okręgowy w Warszawie ustalił, że drugim statio fisci obok Wojewody (...) upoważnionym do reprezentowania Skarbu Państwa jest Prezydent (...) W..

Powodowie podnieśli, iż zarzut przedawnienia jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego bowiem wnosząc powództwo w sprawie I C 3740/00) przeciwko gminie, a nie Skarbowi Państwa, działali w zaufaniu do orzecznictwa Sądu Najwyższego.

Pismem z dnia 30 września 2014 r. strona powodowa, powołując się na treść opinii biegłego C. S. z dnia 19 lutego 2014 r. rozszerzyła żądanie pozwu, wnosząc o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz A. P. (2), A. P. (1) oraz J. P. łącznie kwoty 4 900 987 zł, tj. kwot po 1 633 622,33 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa albo od 20 lutego 2014 r. ewentualnie od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty.

Wyrokiem z dnia 31 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym oddalił powództwo; w punkcie drugim zasądził od A. P. (2), A. P. (1) i J. P. na rzecz Skarbu Państwa – Prokuraturii Generalnej Skarbu Państwa kwoty po 2400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego, a na rzecz Skarbu Państwa – Wojewody (...) kwoty po 100 zł tytułem pozostałych kosztów postępowania; w punkcie trzecim zasądził od A. P. (2), A. P. (1) i J. P. na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Warszawie kwoty po 135,20 zł tytułem wydatków tymczasowo poniesionych przez Skarb Państwa.

Sąd Okręgowy ustalił, że zgodnie z zaświadczeniem Pisarza Hipotecznego Miejskiego Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 30 listopada 1937 r. oraz pisma Urzędu Skarbowego w W. nr (...) z 1938 r. tytuł własności nieruchomości o powierzchni 1430,08 m⁽²⁾ położonej w W. przy ul. (...), dla której prowadzona była księga hipoteczna nr (...), wydzielona z księgi „(...)”, przysługiwał F. P.. Budowa domu na tej nieruchomości została ukończona w 1937 r., użytkowanie budowli rozpoczęto 30 czerwca 1937 r. Nieruchomość ta znajdowała się na terenie objętym działaniem

dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. (Dz. U. z 1945 r. nr 50, poz. 279). Z dniem wejścia w życie dekretu tj. 21 listopada 1945 r., przeszła na własność gminy (...) W.. Z chwilą likwidacji gmin, tj. w dniu 13 kwietnia 1950 r. przeszła na własność Skarbu Państwa. Na przedmiotowym gruncie w dniu 21 listopada 1945 r. znajdował się 3 piętrowy budynek mieszkalny z poddaszem częściowo użytkowym. Budynek wybudowano w 1937 r. i ponownie oddano do użytkowania w dniu 22 września 1948 r. po przeprowadzeniu remontów na podstawie pozwolenia na remont z dnia 15 lipca 1947 r.

Pismem z dnia 7 sierpnia 1945 r. Kierownik Działu (...) w odpowiedzi na podanie F. P. (1), stwierdził, iż odbudowa budynku przy ul. (...) może nastąpić m.in. pod warunkiem uzyskania zezwolenia na wykonanie robót budowlanych wraz z zatwierdzeniem projektu. Odbudowa miała zostać wykonana na koszt wnoszącego podanie.

Pismem z dnia 3 lipca 1947 r. Wydział (...) w (...) W. wezwał F. P. (1) do dokonania naprawy budynku przy ul. (...) w W..

Orzeczeniem nr (...) z dnia 12 lutego 1948 r. Wydział (...) w (...) W. stwierdził, iż naprawa budynku przy ul. (...), oznaczonego jako budynek na posesji przy ul. (...), jest naprawą gruntowną.

Decyzją z dnia 23 lutego 1948 r. o nr (...) Kierownik Sekcji (...) w (...) W. stwierdził, iż budynek przy ul. (...), oznaczony jako budynek na posesji przy ul. (...), będzie wyłączony spod przepisów dekretu z dnia 21 grudnia 1945 r. o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu pod warunkiem dokonania gruntownej naprawy budynku.

W dniu 22 września 1948 r. Wydział (...) w (...) W. udzielił pozwolenia na użytkowanie budynku znajdującego się przy ul. (...) w W..

Orzeczeniem nr (...) z dnia 8 listopada 1948 r. Wydział (...) w (...) W. stwierdził, iż budynek przy ul. (...) został doprowadzony do stanu używalności na skutek gruntownej naprawy.

Decyzją z dnia 15 stycznia 1949 r. o nr (...) Prezydent (...) W. postanowił, że budynek przy ul. (...) z lokalami od (...) do (...) zostaje wyłączony spod przepisów dekretu z dnia 21 grudnia 1945 r. o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu.

W dniu 31 marca 1949 r. F. P. (2) złożył wniosek o przyznanie mu za czynszem symbolicznym prawa własności czasowej do nieruchomości położonej w W. przy ul. (...).

Wnioskiem z dnia 23 grudnia 1963 r. K. P. i P. P. zwrócili się do Prezydium Rady Narodowej w (...) W. o przejęcie przez Radę Narodową nieruchomości przy ul. (...), nr hip. (...), tj. 3 piętrowy budynek, w którym znajdują się 23 lokale mieszkalne. Wskazali, że dom ten stanowił własność F. P. (1), którego spadkobiercami są żona (K. P.) i syn (P. P.). Podnieśli, że nie przeprowadzili i nie zamierzają przeprowadzać postępowania spadkowego, a nieruchomość nie posiada gospodarza, który mógłby się zająć utrzymaniem jej w należyтым stanie. Grozi to dewastacją budynku i pogorszeniem warunków mieszkalnych ponad 100 zamieszkałych tam osób.

Orzeczeniem administracyjnym z dnia 6 stycznia 1964 r., nr (...), Prezydium Rady Narodowej (...) W. odmówiono spadkobiercom F. P. (3) ustanowienia prawa użytkowania wieczystego gruntu nieruchomości (...), położonej przy ul. (...) ozn. nr hip. (...) wydzielonej z księgi „(...)”. Jednocześnie stwierdzono, iż wszystkie budynki, znajdujące się na powyższym gruncie przeszły na własność Skarbu Państwa. W uzasadnieniu wskazano, że pozostawienie przedmiotowego budynku bez należytej opieki wobec śmierci byłego właściciela spowodowałoby niszczenie i dewastację tej nieruchomości, a tym samym pogorszyłyby warunki lokalowe zamieszkałych tam około 100 lokatorów.

Postanowieniem z dnia 5 marca 1991 r., II Ns 157/91, Sąd Rejonowy dla Warszawy Pragi w punkcie 1. stwierdził, że spadek po F.-F. P. zmarłym w dniu 23 grudnia 1957 r. na podstawie ustawy nabyli: żona K. P. w 1/4 części oraz syn P. P. w 3/4 częściach, z wyłączeniem majątku objętego w chwili śmierci spadkodawcy wspólnością majątkową małżeńską – udział ten dziedziczył w całości syn P. P.; w punkcie 2. stwierdził, iż spadek po K. P. zmarłej w dniu

4 kwietnia 1984 r. nabył z mocy ustawy syn P. P. w całości; w punkcie 3. stwierdził, iż spadek po P. P. zmarłym w dniu 8 września 1990 r. nabyli z mocy ustawy: żona A. P. (2) oraz synowie – J. P. i A. P. (1) w częściach równych tj. po 1/3 części spadku każde z nich. Orzeczenie jest prawomocne.

Decyzją z dnia 8 lutego 1974 r., nr (...), Naczelnik Dzielnicowy W. P. orzekł o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją z dnia 8 maja 1975 r. nr (...) Naczelnik Dzielnicowy W. P. orzekł o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W.. Własność lokalu wraz z prawem związanym na podstawie umowy zawartej w formie aktu notarialnego nabyli małżonkowie A. S. i E. S..

Decyzją nr z dnia 19 kwietnia 1979 r. nr (...) Naczelnik Wydziału Architektury (...) i Mieszkaniowej (...) orzekł o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją z dnia 28 czerwca 1980 r. nr (...), Naczelnik Wydziału Architektury (...) i Mieszkaniowej (...) orzekł o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją z dnia 20 maja 1981 r., nr (...), Naczelnik Dzielnicowy W. P. nr (...), orzekł o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją Naczelnika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 6 listopada 1986 r. orzeczono o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją Kierownika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 27 lutego 1989 r. orzeczono o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją Naczelnika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 3 kwietnia 1989 r. orzeczono o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją Kierownika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 9 października 1989 r. orzeczono o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W.. Własność lokalu wraz z prawem związanym na podstawie aktu notarialnego nabył K. K. (2).

Decyzją Naczelnika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 20 lutego 1990 r. orzeczono o sprzedaży lokalu nr (...) znajdującego się w budynku przy ul. (...) w W..

Decyzją z dnia 25 listopada 1981 r., nr (...), Naczelnik Dzielnicowy W. P. zezwolił J. B. na adaptację strychu na pracownię z aneksem mieszkalnym (lokal nr (...)) w budynku przy ul. (...) w W.. Koszt adaptacji strychu na lokal mieszkalny poniósł J. B..

Na skutek zawarcia umów w formie aktu notarialnego doszło do przeniesienia własności między innymi niżej wskazanych lokali znajdujących w budynku przy ul. (...) w W. i oddania części gruntu w użytkowanie wieczyste osobom fizycznym, które nie były następcami prawnymi byłego właściciela nieruchomości F. P.. Zbycie to nastąpiło w następujących datach:

- w dniu 10 stycznia 1992 r. lokal nr (...);
- w dniu 10 listopada 1989 r. lokal nr (...);
- w dniu 24 kwietnia 1989 r. lokal nr (...);
- w dniu 18 kwietnia 1989 r. lokal nr (...);
- w dniu 28 listopada 1986 r. lokal nr (...);

- w dniu 16 czerwca 1981 r. lokal nr (...);
- w dniu 16 października 1980 r. lokal nr (...);
- w dniu 26 września 1979 r. lokal nr (...);
- w dniu 15 lipca 1975 r. lokal nr (...);
- w dniu 14 kwietnia 1975 r. lokal nr (...).

Wnioskiem z dnia 28 kwietnia 1998 r. A. P. (2), A. P. (1) i J. P. wnieśli o stwierdzenie nieważności orzeczenia administracyjnego z dnia 6 stycznia 1964 r., nr (...), odmawiającego przyznania prawa własności czasowej do nieruchomości. Wskazano, że przejęcie domu, po odbudowaniu domu ze zniszczeń wojennych, nastąpiło w wyniku szantażu ekonomicznego. Ustalone stawki czynszu nie pokryły nawet części kosztów utrzymania tak dużego domu.

Decyzją z dnia 30 listopada 1999 r., znak (...), Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło nieważność orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej (...) W. z dnia 6 stycznia 1964 r., nr (...), którym odmówiono ustanowienia użytkownika wieczystego gruntu nieruchomości (...) położonej przy ul. (...), z zastrzeżeniem, że co do lokali mieszkalnych nr: (...), (...) oraz związanego z nimi prawa użytkowania wieczystego gruntu działki ew. nr (...) z obrębu (...) o pow. 504 m⁽²⁾ znajdującej się pod budynkiem doszło do nieodwracalnych skutków prawnych i w tym zakresie stwierdziło wydanie orzeczenia z naruszeniem prawa. W uzasadnieniu decyzji wskazano, że w stosunku do części budynku i gruntu (w części wydzielonej pod budynkiem działki nr (...) o pow. 504 m⁽²⁾) doszło do nieodwracalnych skutków prawnych przez sprzedanie osobom fizycznym 19 lokali mieszkalnych o numerach (...), (...) i odpowiednich udziałów w użytkowaniu wieczystym związanych z prawem własności poszczególnych lokali mieszkalnych.

Wnioskiem z dnia 14 marca 2000 r. A. P. (2), A. P. (1) i J. P. w związku z decyzją SKO z dnia 30.11.1999 r. wnieśli do Starosty Powiatu (...) o wypłacenie odszkodowania za niezgodną z prawem sprzedaż lokali mieszkalnych o nr (...), (...). Decyzjami z dnia 25 listopada 2000 r. KOC (...), KOC (...), KOC (...), z dnia 29 listopada 2000 r., znak (...), (...), (...), KOC (...), KOC (...), KOC (...), KOC (...), KOC (...), KOC (...), KOC (...), KOC (...), KOC (...), z dnia 6 grudnia 2000 r. KOC (...), KOC (...), KOC (...), oraz z dnia 18 grudnia 2000 r., znak (...), Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. odmówiło A. P. (2), A. P. (1) i J. P. przyznania odszkodowania za utracone lokale. W uzasadnieniach decyzji wskazywano, że przyczyną odmowy jest to, iż nie wiadomo jak się zakończy postępowanie wywołane wnioskiem zgłoszonym w trybie art. 7 ust 1 dekretu, a zatem nie można ustalić rzeczywistej szkody.

Pozwami złożonymi w Sądzie Okręgowym w Warszawie w dniu 21 grudnia 2000 r. (data prezentaty biura podawczego) A. P. (2), J. P. i A. P. (1) wnieśli o zasądzenie od Gminy (...):

- kwot po 59 866 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3740/00;
- kwot po 23 060 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3741/00;
- kwot po 23 793 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3742/00;
- kwot po 55 680 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3743/00;
- kwot po 43 113 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3744/00;

- kwot po 23 206 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3745/00;
- kwot po 43 873 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3746/00.
- kwot po 24 146 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3747/00;
- kwoty 56 513 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3748/00;
- kwot po 81 066 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3749/00;
- kwot po 43 873 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3751/00;
- kwot po 44 726 zł wraz z odsetkami tytułem odszkodowania za utracony lokal nr (...) i związane z nim prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 3753/00.

Zarządzeniami z dnia 26 lutego 2001 r. sprawy I C 3741/00, I C 3742/00, I C 3743/00, I C 3744/00, I C 3745/00, I C 3746/00, I C 3747/00, I C 3748/00, I C 3749/00, I C 3751/00, I C 3753/00 połączono ze sprawą o sygn. akt I C 3740/00 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

Pozwem złożonym w Sądzie Okręgowym w Warszawie w dniu 12 stycznia 2001 r. A. P. (2), J. P. i A. P. (1) wnieśli o zasądzenie od Gminy (...) łącznie kwoty 865 860 zł, tj. po 288 620 zł na każde z nich wraz z odsetkami, tytułem odszkodowania za utracone lokale nr (...) i związane z nimi prawo użytkowania wieczystego nieruchomości znajdującej się przy ul. (...). Sprawie nadano sygnaturę I C 67/01. Zarządzeniem z dnia 26 lutego 2001 r. sprawę połączono ze sprawą o sygn. akt I C 3740/00 do wspólnego rozpoznania i rozstrzygnięcia.

W toku postępowania I C 3740/00 powodowie cofnęli pozew w zakresie dochodzenia odszkodowania za lokale nr 4a i nr 24. Pismem z dnia 21 lutego 2001 r. Gmina (...) wskazała, że powództwo winno być skierowane przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...).

Wyrokiem z dnia 21 marca 2002 r., sygn. akt I C 3740/00, Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo A. P. (2), J. P. i A. P. (1). W uzasadnieniu wskazano, iż dochodzone roszczenie należało skierować przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...), a tym samym brak jest legitymacji biernej po stronie Gminy W. – (...). Jednocześnie Sąd wskazał z jakich przyczyn nie aprobuje poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 7 stycznia 1998 r. (II CKN 550/97 OSNC 1998/7-8/120).

Wyrokiem z dnia 11 kwietnia 2003 r., sygn. akt I ACa 1020/02, Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację A. P. (2), J. P. i A. P. (1) od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie w sprawie I C 3740/00.

Postanowieniem z dnia 10 grudnia 2003 r., sygn. akt I CK 454/03, Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia do rozpoznania kasacji wniesionej przez A. P. (2), J. P. i A. P. (1).

W dniu 3 czerwca 2004 r. A. P. (2), J. P. i A. P. (1) wnieśli skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Sprawie została nadana sygnatura 22279/04. Skarżący w szczególności zarzucali pozbawienie ich prawa do uczciwego procesu (art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Dz.U.1993.61.284) wobec odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia do rozpoznania kasacji oraz naruszenie prawa własności (art. 1 Protokołu nr (...) do Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności).

Wyrokiem z dnia 7 lipca 2009 r. Europejski Trybunał Praw Człowieka stwierdził, iż nastąpiło naruszenie Artykułu 1 Protokołu (...) do Konwencji. Wskazano jednocześnie, iż kwestia szkody majątkowej i niemajątkowej nie jest jeszcze gotowa do rozstrzygnięcia, Trybunał zastrzegł stanowisko w tej kwestii oraz zaprosił strony do przedłożenia, w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku, pisemnych obserwacji, a w szczególności informacji czy ugoda między stronami została zawarta. W wyroku z dnia 15 października 2013 r. Trybunał uznał argumentację rządu polskiego, który twierdził, iż rozbieżności będące przyczyną stwierdzonego wcześniej w tej sprawie naruszenia zostały usunięte przez Sąd Najwyższy. Jednocześnie w oparciu o zasadę subsydiarności Trybunał przychylił się do tezy rządu, iż to sądy krajowe są najwłaściwsze do prowadzenia sprawy o odszkodowanie. Trybunał zgodził się ze stroną rządową, że faktycznie wyroki Sądu Najwyższego potwierdzają skuteczność krajowych postępowań o odszkodowanie i tym samym dają podstawę do założenia, iż również skarżący mogą uzyskać odszkodowanie przy wykorzystaniu krajowej drogi sądowej. W związku z powyższym, opierając się na art. 37 § 1 c Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Trybunał uznał, że dalsze rozpatrywanie skargi nie znajduje uzasadnienia i zdecydował o jej skreśleniu z listy spraw bez przyznania skarżącemu dochodzonego odszkodowania.

Decyzją nr (...) z dnia 26 maja 2009 r. Prezydent (...) W., po rozpatrzeniu wniosku złożonego w dniu 31 marca 1949 r. przez F. P. o przyznanie za czynszem symbolicznym prawa własności czasowej - ustanowił na 99 lat prawo użytkowania wieczystego w udziale wynoszącym 0,2235 gruntu położonego w W. przy ul. (...), oznaczonego w ewidencji gruntów jako działka nr (...) z obrębem (...) o powierzchni 530 m⁽²⁾, uregulowanego w księdze wieczystej nr (...), na rzecz A. P. (2), J. P., A. P. (1) w udziale po 0,0745 na rzecz każdego z nich.

Decyzją z dnia 26 maja 2009 r., nr (...), Prezydent (...) W. po rozpatrzeniu wniosku F. P. złożonego w dniu 31 marca 1949 r. o przyznanie za czynszem symbolicznym prawa własności czasowej - ustanowił na 99 lat prawo użytkowania wieczystego w udziale wynoszącym 0,2235 gruntu położonego w W. przy ul. (...), oznaczonego w ewidencji gruntów jako działka nr (...) z obrębem (...) o powierzchni 716 m⁽²⁾, uregulowanego w księdze wieczystej nr (...), na rzecz A. P. (2), J. P., A. P. (1) w 1/3 części na rzecz każdego z nich.

Decyzją z dnia 13 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Dzielnic W. P. nr (...) z dnia 8 lutego 1974 r. dotycząca sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 13 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Wydziału Architektury (...) i Mieszkaniowej (...) nr (...) z dnia 19 kwietnia 1979 r. dotycząca sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 13 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Wydziału (...) i Gospodarki (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 20 lutego 1990 r. dotycząca sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 13 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 6 listopada 1986 r. dotycząca sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 17 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Kierownika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 9 października 1989 r. o sprzedaży lokalu nr (...) w budynku

położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 17 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Dzielnicy W. P. nr (...) z dnia 8 maja 1975 r. o sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 17 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Kierownika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 27 lutego 1989 r. o sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 29 grudnia 2010 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Dzielnicy W. P. nr (...) z dnia 20 maja 1981 r. o sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 31 stycznia 2011 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Wydziału (...) Urzędu Dzielnicowego W. P. nr (...) z dnia 3 kwietnia 1989 r. w sprawie sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Decyzją z dnia 31 stycznia 2011 r., znak (...) Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. orzekło, iż decyzja Naczelnika Wydziału Architektury (...) i Mieszkaniowej (...) nr (...) z dnia 28 czerwca 1980 r. w sprawie sprzedaży lokalu nr (...) w budynku położonym przy ul. (...) w W. została wydana z naruszeniem prawa, jednakże nie można stwierdzić jej nieważności z powodu wywołania przez tę decyzję nieodwracalnych skutków prawnych.

Wnioskiem z dnia 12 października 2011 r. A. P. (1), A. P. (2) i J. P. wnieśli o stwierdzenie nieważności decyzji Samorządowego Kolegium odwoławczego z dnia 30 listopada 1999 r. (...) w części, w której SKO orzekło, iż orzeczenie administracyjne Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 6 stycznia 1964 r. odmawiające ustanowienia prawa własności czasowej do gruntu nieruchomości (...) położonej przy ul. (...) i oznaczonej nr hip. (...) oraz stwierdzające przejęcie na własność Skarbu Państwa wszystkich budynków znajdujących się na powyższym gruncie zostało wydane z rażącym naruszeniem prawa, tj. w części dotyczących sprzedanych lokali nr (...), (...) oraz udziałów przypadających właścicielom tych lokali w części budynku i jego urządzeń, które służą do wspólnego użytku ogółu mieszkańców, a także gruntu oddanego w użytkowanie wieczyste nabywcom lokali, a następnie stwierdzenie nieważności orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 6 stycznia 1964 r. w tej części .

Decyzją z dnia 29 lutego 2012 r., znak (...), Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. odmówiło stwierdzenia nieważności decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego z dnia 30 listopada 1999 r., znak (...) w zakresie objętym wnioskiem stron. Wnioskiem z dnia 21 marca 2012 r. A. P. (1), A. P. (2) i J. P. wnieśli o ponowne rozpatrzenie sprawy.

Zgodnie z wydrukiem elektronicznym z księgi wieczystej nr (...) z dnia 20 stycznia 2014 r., na nieruchomości przy ul. (...) w W. znajduje się budynek z 17 samodzielnymi lokalami. Dla ww. nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta nr (...), nr działki ew. (...) z obrębem (...). A. P. (2), A. P. (1) oraz J. P. są użytkownikami wieczystymi ww. nieruchomości w udziałach wynoszących po 483/10000.

Wartość rynkowa prawa własności lokali mieszkalnych o nr: (...) i powierzchni strychowej przeznaczonej na lokal (...) znajdujących się w budynku przy ul. (...) w W. wynosiła na dzień 19 lutego 2014 r. 4 900 987 zł, w tym wartość powierzchni strychu pod lokal (...) wynosiła 389 292 zł, wartość ww. lokali z uwzględnieniem obligatoryjnego prawa najmu wynosiła 3 842 158 zł.

W ocenie Sądu, z zebranych dowodów jednoznacznie wynika, że F. P. (1) był właścicielem budynku i on go po zniszczeniach wojennych odbudował. Świadczą o tym dokumenty zawarte w aktach własnościowych nieruchomości. Jedyne powierzchnia strychowa – stanowiąca obecnie lokal (...) została wybudowana w późniejszym okresie. W świetle zgromadzonych dokumentów nie można przyjąć by przedmiotowy budynek w 1964 r. nie posiadał lokali o nr (...).

Strona powodowa dochodziła odszkodowania w oparciu o art. 160 k.p.a. podnosząc, że istnieje adekwatny wieloczynowy związek przyczynowy pomiędzy wadliwymi decyzjami administracyjnymi wydanymi w latach 1974-1990 o sprzedaży przedmiotowych lokali, które zostały następnie zbyte na rzecz osób trzecich, a szkodą powstałą w majątku powodów w postaci utraty prawa własności ww. lokali.

Pozwany podnosił, iż źródłem szkody w niniejszej sprawie jest orzeczenie z dnia 6 stycznia 1964 r., bowiem w decyzji nadzorczej SKO w W. z dnia 30 listopada 1999 r. wskazano, iż zostało ono wydane z naruszeniem prawa w odniesieniu do sprzedanych lokali o nr: (...) oraz udziałów przypadających właścicielom tych lokali w części wspólnej budynku i jego urządzeń. Pozwany zarzucił, iż z chwilą otrzymania decyzji nadzorczej strona powodowa miała świadomość poniesienia szkody w odniesieniu do przedmiotowych lokali. Istnienie tej świadomości potwierdza również wytoczenie powództw przez A., J. i A. P. (1) przeciwko Gminie (...) w grudniu 2000 r. i styczniu 2001 r. o odszkodowania za utracone lokale w budynku przy ul. (...), ostatecznie rozpoznawanych wspólnie w sprawie o sygn. akt I C 3740/00.

W ocenie Sądu Okręgowego, szkoda powodów polegająca na utracie możliwości zwrotu nieruchomości w naturze nie była bezpośrednią konsekwencją decyzji o sprzedaży lokali. Zdarzeniem pozostającym w normalnym związku przyczynowym ze szkodą powodów była wadliwa decyzja odmawiająca przyznania poprzednikom prawnym powodów prawa własności czasowej do nieruchomości i stwierdzająca, że budynki znajdujące się na nieruchomości przy ul. (...) przeszły na własność Skarbu Państwa (orzeczenie administracyjne Prezydium Rady Narodowej (...) W. z dnia 6 stycznia 1964 r., nr (...)).

Sąd I instancji przyjął, iż formalnoprawną podstawą dochodzonych w niniejszej sprawie roszczeń jest art. 160 § 1 k.p.a. Zgodnie z jego brzmieniem stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji służy roszczenie o odszkodowanie, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Przepis ten został uchylony przez art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy – Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) z dniem 1 września 2004 roku, ale mimo zmiany regulacji i uchylenia tego przepisu, zgodnie z brzmieniem art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku, będzie miał zastosowanie w rozpoznawanej sprawie, gdyż do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem jej wejścia w życie, stosuje się przepisy dotychczasowe w brzmieniu obowiązującym do dnia jej wejścia w życie. Orzeczenie administracyjne, mocą którego odmówiono dawnym właścicielom nieruchomości (...) przy ul. (...) ustanowienia prawa użytkownictwa wieczystego do gruntu, wydane zostało 6 stycznia 1964 roku. Wszystkie decyzje zezwalające na sprzedaż lokali, z których wydaniem powodowie wiązali szkodę, zostały wydane w latach 1974-1990, a zatem przed dniem 1 września 2004 roku, czyli przed uchyleniem art. 160 k.p.a. Ostatecznie Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu z dnia 31 marca 2011 roku wskazał, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 01 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a., a zatem z pominięciem administracyjnego trybu dochodzenia odszkodowania (III CZP 112/10, OSNC 2011/7-8/75).

Zgodnie z brzmieniem art. 160 § 2 k.p.a. do odszkodowania stosuje się przepisy Kodeksu cywilnego, z wyłączeniem art. 418 tego kodeksu.

Przesłankami odpowiedzialności odszkodowawczej jest powstanie szkody oraz istnienie normalnego związku przyczynowego pomiędzy szkodą a zdarzeniem, które ją wywołało.

Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 6 lutego 2004 roku (II CK 433/02, LEX nr 163987) stwierdzenie, że decyzja wydana została z naruszeniem prawa, przesądza o odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę poniesioną w

wyniku wadliwej decyzji. Artykuł 160 § 1 k.p.a. stanowi bowiem samodzielną, wyłączną podstawę odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkodę będącą następstwem wydania decyzji rażąco naruszającej prawo lub nieważnej. Wiąże ono jednakże Sąd o tyle tylko, o ile stanowi wypełnienie podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 160 § 1 k.p.a.; nie przesądza natomiast w sposób wiążący dla sądu o istnieniu normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą. Każdorazowo, dla stwierdzenia istnienia przesłanki normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą, nieodzowne jest przeprowadzenie oceny, o której mowa w art. 361 § 1 k.c., czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby zapadła decyzja zgodna z prawem.

Przejsie na własność Skarbu Państwa budynku posadowionego na nieruchomości przy ul. (...) w W., w którym znajdują się w/w lokale, nastąpiło w chwili gdy stała się ostateczna decyzja o odmowie przyznania właścicielom tej nieruchomości prawa własności czasowej. Wniosek taki wynika jednoznacznie z art. 8 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) W. (Dz. U. 50, poz. 279 ze zm.). Przepis ten stanowi, że w razie nieprzyznania dotychczasowemu właścicielowi gruntu wieczystej dzierżawy lub prawa zabudowy wszystkie budynki, położone na gruncie, przechodzą na własność gminy. Oznacza to, że orzeczenie z dnia 6 stycznia 1964 r. odmawiające przyznania prawa własności czasowej do gruntu przy ul. (...) spowodowało utratę przez dotychczasowych właścicieli własności budynku i lokali znajdujących się w tym budynku. Lokale te stały się własnością Skarbu Państwa. Oznacza to, że w związku z wydaniem orzeczenia z 1964 r. powodowie (ich poprzednicy prawni) utracili prawo do udziału we własności w/w lokali i to ta decyzja była zdarzeniem wyrządzającym im szkodę.

Późniejsze decyzje o sprzedaży lokali takim zdarzeniem być nie mogły. Decyzje administracyjne, które zezwalały na sprzedaż lokali nie zmieniły stanu prawnego polegającego na tym, że lokale nie były już własnością powodów (ich poprzedników prawnych). Decyzje o sprzedaży lokali nie spowodowały powstania dodatkowych szkód, nie zwiększały szkody powstałej wcześniej, nie stanowiły samoistnego źródła szkody. W dacie wydania tych decyzji powodowie nie posiadali prawa własności budynku i prawa użytkowania wieczystego – w części dotyczących sprzedanych lokali, a zatem praw tych na skutek w/w decyzji nie mogli utracić. W ówczesnym stanie prawnym decyzje te stanowiły tylko niezbędny element dla ustanowienia w lokalach stanowiących własność Skarbu Państwa odrębnej własności i sprzedaży tych lokali, na rzecz wskazanych osób.

Sąd I instancji podniósł, że sprzedaż przedmiotowych lokali, nie nastąpiła na podstawie wskazanych decyzji administracyjnych. Dopiero następujące po nich czynności prawne sprzedaży lokali mieszkalnych stanowiły ewentualnie dalsze zdarzenie szkodzące. Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem sama wadliwość decyzji koniecznej dla zawarcia umowy nie jest jednoznaczna z nieważnością umowy.

Zdaniem Sądu I instancji pomiędzy zakwestionowanymi decyzjami – wydanymi z naruszeniem prawa – a szkodą powodów w postaci utraty prawa własności lokali nie zachodzi adekwatny związek przyczynowy, który mógłby skutkować odpowiedzialnością odszkodowawczą pozwanego. W zakresie w jakim powodowie szkodę upatrywali w wydanych decyzjach dotyczących sprzedaży lokali powództwo podlegało oddaleniu na podstawie art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 160 § 1 k.p.a.

W ocenie Sądu Okręgowego, zdarzeniem wywołującym szkodę w majątku powodów było wydanie orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 6 stycznia 1964 r. Do czasu rozpoznania wniosku złożonego na podstawie art. 7 ust. 1 dekretu, budynki pozostawały własnością przedwojennego właściciela i jego następców prawnych. Zatem to właśnie to orzeczenie stanowiło pierwotne źródło szkody.

W ocenie Sądu Okręgowego, skuteczny był podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia roszczenia dochodzonego w związku ze szkodą jaką strona powodowa doznała na skutek wydania orzeczenia z dnia 6 stycznia 1964 r. (w oparciu o art. 160 § 6 k.p.a.).

Skoro zdarzeniem wyrządzającym powodom szkodę była decyzja odmawiająca przyznania własności czasowej, to mogli oni wystąpić z roszczeniem o odszkodowanie za szkody spowodowane tą decyzją w ciągu trzech lat od stwierdzenia we właściwym trybie wydania jej z naruszeniem prawa. Decyzja Samorządowego Kolegium

Odwoławczego z dnia 30 listopada 1999 r., w której m.in. stwierdzono, że orzeczenie Prezydium z 1964 r. zostało wydane z naruszeniem prawa, jest ostateczna.

Mając na uwadze fakt, że przepis art. 160 § 6 k.p.a. uzależnia rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia wyłącznie od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. lub jest nieważna, żadne inne okoliczności, w tym wiedza o szkodzie lub jej zakresie nie mają znaczenia przy badaniu, czy rozpoczął bieg termin przedawnienia na gruncie wskazanego przepisu.

Ostateczna decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego została wydana w dniu 30 listopada 1999 r. Oznacza to, że w dniu wniesienia pozwu w niniejszej sprawie tj. 27 kwietnia 2012 r. /k. 79/ roszczenia strony powodowej były przedawnione.

Sąd I instancji podzielił stanowisko pozwanego, że powodowie mieli świadomość tego, że to decyzja dekretowa z 1964 r., której wadliwość została stwierdzona w 1999 r., jest źródłem ich szkody. Świadczy o tym okoliczność, że złożyli do Sądu pozwy w 2000 i 2001 r. o zapłatę odszkodowania za utracone lokale, jednakże powództwa te, z uwagi na skierowanie ich przeciwko podmiotowi, który nie miał legitymacji (tj. Gminie (...)), zostały prawomocnie oddalone.

Powodowie podnosili, iż bieg przedawnienia został przerwany poprzez kolejne czynności procesowe – tj. w postępowaniu administracyjnym poprzez złożenie wniosku o odszkodowanie, który został ostatecznie rozstrzygnięty odmownie w dniu 21 grudnia 2000 r., a następnie w toku postępowania sądowego poprzez wniesienie pozwów o zapłatę, a następnie wniesienie apelacji od wyroku oddalającego powództwo przeciwko Gminie (...) (sygn. akt I C 3740/00), w dalszej kolejności wniesienie kasacji, skargi do Trybunału Konstytucyjnego oraz skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

W ocenie Sądu, bieg przedawnienia został przerwany przez złożenie w trybie administracyjnym wniosku o przyznanie odszkodowania. Organ administracyjny, zgodnie z ówczesnie obowiązującym art. 160 § 4 i 5 k.p.a., był wówczas organem uprawnionym do rozpoznawania tego typu spraw (art. 123 § 1 pkt 1 k.c.). Skoro wniosek ten został rozstrzygnięty odmownie w dniu 21 grudnia 2000 r., to od tego dnia należy liczyć 3 - letni termin na dochodzenie roszczeń odszkodowawczych.

Sąd Okręgowy podniósł, że nie można zgodzić się ze stanowiskiem powodów jakoby złożenie pozwów przeciwko Gminie (...) w 2000 r. spowodowało przerwanie biegu przedawnienia w stosunku do Skarbu Państwa. Gmina (...) nie posiadała legitymacji biernej do dochodzenia od niej odszkodowań. Poza tym, ani wniesione w 2000 r. i 2001 r. pozwy, jak również apelacja czy kasacja nie były czynnościami skierowanymi przeciwko Skarbowi Państwa. W ocenie Sądu, skuteczne przerwanie biegu przedawnienia roszczeń mogło nastąpić tylko poprzez podjęcie czynności określonej w art. 123 k.c. przeciwko posiadającemu legitymację Skarbowi Państwa, a nie przeciwko innemu podmiotowi.

Podobnie nie mogły mieć wpływu na bieg terminu przedawnienia kasacja i skarga do Trybunału Konstytucyjnego. Czynności te bowiem stanowiły akcje zaczepne wobec orzeczeń, które zapadły w sprawie prowadzonej pod sygn. I C 3740/00, gdzie jak wskazano pozwanym był podmiot, który nie miał legitymacji. Czynności te nie mogły zatem przerwać biegu przedawnienia w stosunku do roszczeń kierowanych wobec Skarbu Państwa.

Nie można przyjąć, jak chciała strona powodowa, że jakiegokolwiek znaczenie dla przerwania biegu przedawnienia roszczeń odszkodowawczych miało wniesienie skargi do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Skarga została wniesiona w dniu 3 czerwca 2004 r., a zatem po upływie 3 lat od rozpoznania w trybie administracyjnym wniosku o odszkodowanie. Poza tym, powodowie w tej skardze zarzucali, że zostali pozbawieni prawa do uczciwego procesu wobec odmowy przyjęcia do rozpoznania kasacji przez Sąd Najwyższy, a zatem odnosili się do postępowania I C 3770/00, gdzie pozwanym Skarb Państwa nie był.

W tym stanie rzeczy należało przyjąć, że powodowie (poza złożeniem wniosku o odszkodowanie w trybie administracyjnym) nie dokonali żadnej czynności, która skutecznie przerwałaby bieg przedawnienia wobec roszczeń kierowanych obecnie przeciwko pozwanemu.

Zdaniem powodów, podniesienie zarzutu przedawnienia stanowi nadużycie prawa (art. 5 k.c.). W ocenie Sądu I instancji, z powyższym poglądem w niniejszej sprawie nie można się zgodzić.

Sąd podzielił linię orzecznictwa Sądu Najwyższego, zgodnie z którą Sąd tylko wyjątkowo może nie uwzględniać zarzutu upływu terminu przedawnienia roszczenia, jeżeli jego podniesienie przez pozwanego jest nadużyciem prawa. Przy ocenie czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa uwzględnić należy wszystkie okoliczności konkretnego przypadku, zachodzące tak po stronie zobowiązanego, jak i po stronie poszkodowanego, a możliwość zastosowania art. 5 k.c. nie zawsze musi być związana z negatywną oceną zachowania osoby zobowiązanej do naprawienia szkody, przejawiającego się w utrudnieniu wcześniejszego dochodzenia roszczeń przez poszkodowanego (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 maja 2006 r. IV CK 367/05).

Rozważając, czy nie zachodzą okoliczności, o jakich mowa w dyspozycji art. 5 k.c., zgodnie z którym nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego, albowiem takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony, Sąd Okręgowy doszedł do przekonania, że nie można mówić w niniejszej sprawie o nadużyciu prawa podmiotowego przez stronę pozwaną. Nie zachodzą bowiem żadne wyjątkowe i szczególne uwarunkowania, które nakazywałyby uznać podniesienie zarzutu przedawnienia za sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i mogące uzasadniać odstępstwo od regulacji zawartej w art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 160 § 6 k.p.a.

Z zebranego materiału dowodowego wynika, że organy państwa nie uniemożliwiły powodom dochodzenia roszczeń. W decyzjach odmawiających przyznania odszkodowania powodowie byli pouczeni o prawie skierowania sprawy do sądu powszechnego. Powodowie z tego prawa skorzystali wnosząc w 2000 i 2001 r. pozwy o odszkodowania za utracone lokale. W toku postępowania (I C 3740/00) pozwana Gmina (...) podniosła zarzut braku legitymacji. W uzasadnieniu wyroku z dnia 21 marca 2002 r., którym oddalono powództwo (sygn. akt I C 3740/00), Sąd Okręgowy w Warszawie wskazał, iż podstawą tego rozstrzygnięcia był jedynie brak legitymacji biernej jednostki samorządu terytorialnego. Co istotne, w uzasadnieniu wyroku stwierdzono, iż powodowie ponieśli szkodę i pozostaje ona w normalnym związku przyczynowym z wydaną z naruszeniem prawa decyzją Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 6 stycznia 1964 r., wskazano również, iż podstawą roszczenia jest art. 160 k.p.a. /akta postępowania I C 3740/00 - k. 119-121/. Jednocześnie zaznaczono, że „dochodzone roszczenie należy skierować przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...)”. Sąd także wskazał z jakich przyczyn nie podziela stanowiska Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 1998 r. II CKN 550/97). Z powyższego wynika, że Sąd Okręgowy w Warszawie udzielił de facto wszystkich niezbędnych wskazówek do skonstruowania pozwu przeciwko podmiotowi posiadającemu legitymację. Powodowie będąc reprezentowani przez zawodowego pełnomocnika, mając również świadomość, iż podstawą ich roszczenia jest art. 160 k.p.a. powinni zdawać sobie sprawę z istnienia 3-letniego terminu przedawnienia przewidzianego w § 6 powołanego przepisu. W chwili wydawania wyroku przez Sąd I instancji, jak również w dacie doręczenia pełnomocnikowi powodów uzasadnienia (7 czerwca 2002 r.) roszczenie powodów przeciwko Skarbowi Państwa nie było jeszcze przedawnione. Jeśli bowiem bieg terminu przedawnienia – wobec jego przerwania - liczyć od dnia odmownego rozpoznania wniosku o odszkodowanie w trybie administracyjnym (21 grudnia 2000 r.), to upłynął on z dniem 21 grudnia 2003 r. Oznacza to, że nawet w chwili wydania orzeczenia przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w dniu 11 kwietnia 2003 r. (rozpoznającego apelację od wyroku SO w Warszawie k. 162 akt I C 3740/00), a także w chwili doręczenia uzasadnienia Sądowi II instancji (26 czerwca 2003 r. k. 169 akt I C 3740/00) roszczenie nie było przedawnione. Zdaniem Sądu Okręgowego, nie było zatem przeszkód by strona powodowa już po uzyskaniu uzasadnienia orzeczenia Sądu Apelacyjnego, niezależnie od wniesienia kasacji od wyroku, (co nastąpiło w dniu 15 lipca 2003 r.), wniosła równocześnie pozew ewentualnie wniosek o zawezwanie do próby ugodowej, przeciwko podmiotowi legitymowanemu, tj. Skarbowi Państwa. Te czynności mogły spowodować skuteczne przerwanie biegu przedawnienia. Strona powodowa nie zdołała wyjaśnić racjonalnie z jakich przyczyn takie działania nie zostały podjęte.

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że nie można zatem zarzutu przedawnienia potraktować jako nadużycia prawa - art. 5 k.c. W sprawie niniejszej, powodowie nie zdołali skutecznie usprawiedliwić swego opóźnienia.

Sytuacja powodów nie przemawia za uznaniem jej za nadzwyczajną i uniemożliwiającą wystąpienie do sądu.

Kolizję wartości chronionej instytucją przedawnienia polegającej na pewności stosunków prawnych, oraz wartości, jaką stanowi prawo poszkodowanego do uzyskania ochrony prawnej, można w wyjątkowych wypadkach rozwiązywać przy pomocy klauzuli zawartej w art. 5 k.c. Jednak w ocenie Sądu, w niniejszej sprawie nie zostały wykazane okoliczności tak wyjątkowe i szczególne, by mogły uzasadniać zastosowanie art. 5 k.c.

Okoliczność, że powodowie w ówczesnym czasie działali w zaufaniu do orzecznictwa Sądu Najwyższego, który w orzeczeniu z dnia 7 stycznia 1998 r. II CKN 550/97 wskazał, że legitymację w tego rodzaju sprawach posiada gmina, również nie uzasadniała przyjęcia, iż podniesiony zarzut przedawnienia jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego. W tamtym czasie przywołane orzeczenie Sądu Najwyższego nie było jedynym dotyczącym kwestii legitymacji bierniej w przypadku spraw o zbliżonym stanie faktycznym. W wyroku z dnia 28 stycznia 1997 r. I CKN 5/96 (OSNC 1997/8/10) Sąd Najwyższy wskazał, że to Skarb Państwa - a nie gmina - jest biernie legitymowany w sprawie o „zobowiązania” wymienione w art. 36 ust. 3 pkt 4 ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 32, poz. 191 ze zm.), w brzmieniu nadanym temu przepisowi ustawą z dnia 18 stycznia 1996 r. o zmianie ustawy z dnia 10 maja 1990 r. - Przepisy wprowadzające ustawę o samorządzie terytorialnym i ustawę o pracownikach samorządowych (Dz. U. Nr 23, poz. 102). Podobne stanowisko Sąd Najwyższy wyraził z wyroku z dnia 9 czerwca 1998 r. II CKU 174/97 (LEX nr 35026).

W ocenie Sądu I instancji występująca w orzecznictwie rozbieżność nie może być uzasadnieniem dla zastosowania art. 5 k.c. W sytuacji występowania takiej rozbieżności strona należycie dbająca o swoje interesy winna to uwzględnić i gdy ma jasną informację, że Sąd powszechny nie aprobuje poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy (tak było w przypadku uzasadnienia Sądu I instancji w sprawie I C 3740/00 co do wyroku SN z dnia 7 stycznia 1998 r. II CKN 550/97) podjąć działania, które doprowadzą do przerwania biegu przedawnienia wobec podmiotu legitymowanego biernie, jak np. poprzez złożenie wniosku o zawezwanie do próby ugodowej. Wniosek taki nie wiązał się z dużymi kosztami sądowymi, strona powodowa miała już ustaloną wysokość odszkodowania za poszczególne lokale (w oparciu o opinię biegłego ze sprawy I C 3740/00). Nie było zatem przeszkód by taki wniosek został skierowany do Sądu.

W tym stanie rzeczy powództwo uległo oddaleniu jako przedawnione.

O kosztach procesu orzeczono zgodnie z art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wnieśli powodowie zaskarżając go w całości i zarzucili naruszenie:

1. art. 117 § 1 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 1 i pkt 2 k.c. poprzez błędne uznanie, że roszczenie powodów, uległo przedawnieniu, podczas gdy:

a) uznanie długu przez Skarb Państwa w postępowaniu przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka (zwany dalej: „ETPCz”) skarga nr (...) należy uznać jako czynność przerywającą bieg terminu przedawnienia (art. art. 123 § 1 pkt 2 k.c.) lub ewentualnie jako czynność zrzeczenia się z korzystania z zarzutu przedawnienia przez pozwanego (art. 117 § 2 k.c.);

b) postępowanie przed ETPCz jest czynnością przedsięwziętą bezpośrednio w celu dochodzenia roszczenia w rozumieniu art. 123 § 1 pkt 1 k.c.;

2. art. 117 § 2 k.c. w zw. z art. 5 k.c. poprzez błędne uznanie, że powołanie się na zarzut przedawnienia przez stronę pozwaną, nie pozostaje w sprzeczności z zasadami współżycia społecznego, skoro Skarb Państwa - będący pozwanym w przedmiotowej sprawie w postępowaniu przed trybunałem międzynarodowym uznał dług dochodzony

w przedmiotowej sprawie wykazując chęć jego zaspokojenia w postępowaniu krajowym, co w konsekwencji zaważyło na zakończeniu postępowania przed ETPCz;

3. art. 34 k.c. w zw. z art. 33 k.c. w zw. z art. 67 § 2 k.p.c. poprzez błędne uznanie że Skarb Państwa w postępowaniu przed ETPCz oraz w przedmiotowym postępowaniu to dwa oddzielne podmioty, podczas gdy jest to jedna osoba prawna reprezentowana przez różne jednostki;

4. art. 160 k.p.a. w zw. z art. 361 § 1 i 2 k.c. poprzez błędne stwierdzenie, że źródła szkody w majątku pozwanych nie mogą stanowić decyzje na podstawie, których zbyto lokale mieszkalne oraz, że pomiędzy szkodą majątkową poniesioną przez powodów a decyzjami sprzedażowymi nie zachodzi związek przyczynowy.

W konkluzji skarżący wnieśli o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości oraz zasądzenie kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji. Ponadto wnieśli o pozostawienie rozstrzygnięcia o kosztach instancji odwoławczej Sądowi I instancji stosownie do treści art. 108 § 2 k.p.c.

Skarżący wnieśli także o dopuszczenie w postępowaniu apelacyjnym dowodu z pism procesowych dotyczących postępowania przed ETPCZ (...) na okoliczność uznania przez pozwanego roszczeń dochodzonych w przedmiotowej sprawie co do zasady, a w konsekwencji braku przedawnienia roszczeń.

Pozwany wniósł o oddalenie apelacji, pominięcie wniosku o dopuszczenie dowodu z dokumentów w postaci pism wymienionych w apelacji, nadto o zasądzenie od każdego z powodów na rzecz Skarbu Państwa – Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

W apelacji powodowie wnieśli o zasądzenie od Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...) na rzecz A. P. (2), A. P. (1) oraz J. P. łącznie kwoty 4 900 987 zł, tj. kwot po 1 633 622,33 zł. na rzecz każdego z nich wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wytoczenia powództwa albo od 20 lutego 2014 r., ewentualnie od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty.

Na rozprawie w dniu 20 września 2017 r. powodowie cofnęli powództwo o zasądzenie na rzecz każdego z nich kwot po 66.891,33 zł. zrzekając się w tym zakresie roszczenia. W pozostałym zakresie poparli apelację, z tym, że wnieśli o zasądzenie dochodzonych kwot z odsetkami ustawowymi od daty sporządzenia operatu szacunkowego przez biegłego S. w postępowaniu przed sądem I instancji a najpóźniej od 31.03.2015r. czyli od wyroku sądu I instancji i o nieobciążanie ich kosztami procesu w zakresie cofniętego powództwa (k.695).

Z uwagi na częściowe cofnięcie powództwa ze zrzeczeniem się roszczenia, Sąd Apelacyjny uchylił zaskarżony wyrok w części oddalającej powództwo o zasądzenie na rzecz każdego z powodów kwot po 66.891,33 zł. i w tym zakresie umorzył postępowanie na podstawie art. 391 par. 1 k.p.c. w zw. z art. 332 par. 2 k.p.c. w zw. z art. 203 par. 1 k.p.c. w zw. z art. 386 par. 3 k.p.c. Cofnięcie powództwa nie jest w ocenie Sądu Apelacyjnego sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego ani nie zmierza do obejścia prawa.

W pozostałym zakresie w części Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżony wyrok na podstawie art. 386 par. 1 k.p.c., zaś w części apelację oddalił na podstawie art. 385 k.p.c.

Ustalenia faktyczne poczynione przez sąd I instancji są prawidłowe i Sąd Apelacyjny przyjmuje je za własne.

Sąd Apelacyjny podziela stanowisko sądu I instancji, iż zdarzeniem wywołującym szkodę w majątku powodów było wydanie orzeczenia administracyjnego Prezydium Rady Narodowej w (...) W. z dnia 6 stycznia 1964 r. o odmowie przyznania prawa własności czasowej do nieruchomości położonej w W. przy ul. (...).

Późniejsze decyzje o sprzedaży lokali takim zdarzeniem być nie mogły. Decyzje administracyjne, które zezwalały na sprzedaż lokali nie zmieniły stanu prawnego polegającego na tym, że lokale nie były już własnością powodów (ich poprzedników prawnych). Decyzje o sprzedaży lokali nie spowodowały powstania dodatkowych szkód, nie zwiększały szkody powstałej wcześniej, nie stanowiły samoistnego źródła szkody. W dacie wydania tych decyzji powodowie nie posiadali prawa własności budynku i prawa użytkowania wieczystego – w części dotyczącej sprzedanych lokali, a zatem praw tych na skutek w/w decyzji nie mogli utracić. Stanowisko takie znajduje potwierdzenie między innymi w wyroku Sądu Najwyższego z 30.09.2015r. sygn. I CSK753/14, oraz w uchwale siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2015 r., III CZP 22/15 (OSNC 2016, nr 3, poz. 30). Wskazano w niej, że w razie stwierdzenia wydania z naruszeniem prawa decyzji odmawiającej byłemu właścicielowi przyznania prawa do gruntu na podstawie art. 7 ust. 1 dekretu z dnia 26 października 1945 r., źródłem poniesionej przez niego (lub jego następców prawnych) szkody nie jest decyzja zezwalająca na sprzedaż lokalu w budynku położonym na nieruchomości, także w razie stwierdzenia jej wydania z naruszeniem prawa.

Sąd Apelacyjny podziela także stanowisko sądu I instancji, że roszczenie dochodzone w związku ze szkodą jakiej strona powodowa doznała na skutek wydania orzeczenia z dnia 6 stycznia 1964 r., w oparciu o art. 160 § 6 k.p.a. uległo przedawnieniu. Argumentacja sądu I instancji przedstawiona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku jest trafna.

Sąd Apelacyjny nie podziela jednak stanowiska Sądu Okręgowego, że podniesienie przez pozwanego zarzutu przedawnienia nie stanowi nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 k.c.

Nie budzi wątpliwości, że potraktowanie zarzutu przedawnienia roszczeń za nadużycie prawa podmiotowego może nastąpić tylko w wyjątkowych sytuacjach, a ocena tego, czy zarzut przedawnienia stanowi nadużycie prawa wymaga uwzględnienia okoliczności konkretnego wypadku, mając na uwadze w szczególności charakter roszczenia, sytuację stron, przyczyny opóźnienia w dochodzeniu roszczenia i czasu jego trwania.

Ogólną regułą prawa, że roszczenia majątkowe ulegają przedawnieniu w terminach ustawowo przewidzianych (art. 117 i 118 KC) skonfrontować należy na podstawie art. 5 KC, w wymagających tego okolicznościach z wartościami o pierwszorzędym znaczeniu w stosunkach międzyludzkich, takich zwłaszcza jak uczciwość postępowania podmiotów prawa, szacunek i lojalność. Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 1.03.2016r. sygn. I PK 85/15, mimo istotnej funkcji, jaką pełni przedawnienie, to jest funkcji stabilizującej stosunki społeczne, funkcja ta nie przedstawia się jako nadrzędna; musi ona bowiem w pewnych sytuacjach ustąpić przed inną wartością, jaką jest prawo strony do uzyskania orzeczenia zgodnego z poczuciem sprawiedliwości. Stąd też zastosowanie art. 5 KC w odniesieniu do zarzutu przedawnienia zakłada rozważenie, na tle całokształtu okoliczności sprawy, interesów i postaw obu stron roszczenia, tj. zarówno uprawnionego, jak i zobowiązanego. Nie jest przy tym wykluczone uznanie zarzutu przedawnienia za nadużycie prawa także wtedy, gdy przyczyny opóźnienia w dochodzeniu roszczenia leżą również, a nawet wyłącznie, po stronie uprawnionego. W takim wypadku za uznaniem zarzutu przedawnienia za nadużycie prawa mogą przemawiać inne okoliczności sprawy, np. charakter uszczerbku leżącego u podstaw przedawnionego roszczenia lub szczególna sytuacja uprawnionego, zwłaszcza w zestawieniu z sytuacją zobowiązanego, czy wreszcie sama postawa zobowiązanego.

Sąd Okręgowy w sposób niedostateczny uwzględnił okoliczności tej sprawy a zwłaszcza dotychczasową postawę stron procesu i prawo powodów do uzyskania orzeczenia zgodnego z poczuciem sprawiedliwości.

W wyroku z 7 lutego 2009 r. wydanym w sprawie ze skargi powodów przeciwko Polsce przez Europejski Trybunał Praw Człowieka na podstawie art. 34 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności Trybunał stwierdził, że nastąpiło naruszenie artykułu 1 Protokołu do Konwencji. (k.144 i 171-176) W uzasadnieniu tego stanowiska Trybunał wskazał, że Państwo nie wypełniło swojego obowiązku podjęcia pozytywnych działań mających na celu zagwarantowanie skarżącym prawa do skutecznego korzystania ze swojego mienia, zakłócając tym samym „sprawiedliwą równowagę” pomiędzy wymogami interesu publicznego a koniecznością ochrony praw skarżących. Wykładnia przepisów odpowiednich ustaw wprowadzających reformy administracyjne ulegała ciągłym zmianom, co doprowadziło do rozbieżności w orzecznictwie nawet na poziomie Sądu Najwyższego. W okresie, w którym wniosek

skarżących był rozpatrywany, jak również w późniejszym okresie, kwestia odpowiedzialności za szkody powstałe na skutek decyzji administracyjnych wydanych z naruszeniem prawa była, zdaniem Trybunału niejednoznaczna... Sąd Najwyższy nie był w stanie ustalić jednolitego orzecznictwa w kwestii prawnej będącej przedmiotem skargi... Przeniesienie na skarżących obowiązku ustalenia właściwego organu władzy w charakterze pozwanego i pozbawienie ich w ten sposób możliwości dochodzenia odszkodowania było wymogiem nieproporcjonalnym. Trybunał uznał, że skarżący stali się ofiarami krajowych reform administracyjnych, niespójności orzecznictwa oraz braku pewności i spójności prawa w tym zakresie. Na skutek tego nie byli w stanie uzyskać należnego odszkodowania za poniesioną z naruszeniem artykułu 1 Protokołu nr (...) szkodę. Jednocześnie Trybunał uznał, że kwestia zastosowania art. 41 Konwencji w odniesieniu do szkody nie jest jeszcze gotowa do rozstrzygnięcia i dlatego zastrzegł stanowisko w tej kwestii zapraszając strony do przedłożenia w terminie 6 miesięcy od uprawomocnienia się wyroku obserwacji, a w szczególności informacji, czy ugoda między stronami została zawarta. (k176v). Strony prowadziły pertraktacje ugodowe, co jest niesporne i co zostało przyznane przez pozwanego w odpowiedzi na pozew (k.90). Ostatecznie w dniu 11 października 2012r. Rząd przedłożył Trybunałowi wniosek o skreślenie skargi powodów z listy spraw z uwagi na fakt, że środek odwoławczy jest już dostępny w polskim prawie. Wniósł o zastosowanie zasady subsydiarności i danie sądom krajowym możliwości naprawienia błędów popełnionych w krajowym porządku prawnym. Strony potwierdziły przed Trybunałem, że skarżący wnieśli szereg administracyjnych postępowań sądowych o uchylenie decyzji wydanych w latach 1970-1990 o kolejnych sprzedażach przez Państwo mieszkań w budynku będącym przedmiotem sporu.

Trybunał przypomniał, że Wyrok Trybunału stwierdzający naruszenie, nakłada na pozwane Państwo obowiązek prawny wobec Konwencji polegający na położeniu kresu naruszeniu i usunięciu jego skutków w taki sposób, by przywrócić jak to tylko możliwe sytuację sprzed naruszenia (k.507v) i wyrokiem z 15 października 2013r. skreślił sprawę z listy spraw w części związanej z kwestią art. 41 Konwencji mając na względzie okoliczność, iż skarżący zdecydowali się na wykorzystanie krajowego środka prawnego wszczynając postępowanie sądowe o odszkodowanie od Skarbu Państwa, które jest w toku (k.505-508).

Po złożeniu do Trybunału wniosku o skreślenie sprawy z listy skarg z powołaniem się na zwińszenie sporu w niniejszej sprawie, pozwany podniósł w tej sprawie zarzut przedawnienia (k.91).

Treść pisma procesowego pozwanego Skarbu Państwa złożonego przed Trybunałem wskazywała, że bezpośrednim zamiarem pozwanego było zakończenie sporu w niniejszym postępowaniu jako właściwym dla dochodzenia należnego powodowi odszkodowania. Podniesienie zarzutu przedawnienia na etapie niniejszego postępowania należy zatem ocenić jako działanie nielojalne i niezgodne z poczuciem sprawiedliwości. W rezultacie działanie takie prowadzi do zignorowania w całości stanowiska ETPCz i zmierza do uchylenia się przez Państwo Polskie od przestrzegania ostatecznego wyroku Trybunału, pomimo iż spoczywa na nim obowiązek usunięcia naruszenia Konwencji.

Sąd Apelacyjny związany jest stanowiskiem Trybunału, iż wskutek rozbieżności w orzecznictwie i niejasności prawa co do podmiotu legitymowanego w procesie o naprawienie szkody wyrządzonej wadliwą decyzją administracyjną powodowie nie mieli zagwarantowanego prawa do skutecznego dochodzenia odszkodowania za nieruchomości utraconą wskutek wadliwej decyzji dekretowej.

Stanowisko Sądu Okręgowego, że powodowie mieli możliwość skutecznego wystąpienia z roszczeniem przeciwko Skarbowi Państwa po wydaniu wyroku przez Sąd Apelacyjny tj. 11.04.2003r., oraz że powinni byli wystąpić przeciwko Skarbowi Państwa co najmniej z wnioskiem o zawezwanie do próby ugodowej ocenić należy w kontekście w/w wyroku Trybunału a także z uwzględnieniem okoliczności, iż w 2003r. nadal istniały rozbieżności w orzecznictwie co do podmiotu posiadającego legitymację bierną w tzw. sprawach dekretowych i że rozbieżności te usunięte zostały dopiero na skutek uchwały 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2006r. sygn. III CZP 99/06. Zatem zachowanie powodów, którzy wobec niejasności prawa wnieśli w dniu 3.06.2004r. skargę do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka uznać należy za prawidłowe. Wnosząc skargę przeciwko Państwu powodowie dali jednoznaczny wyraz temu, że nie zrezygnowali z dochodzenia wymagalnego odszkodowania. Z kolei Państwo Polskie zarówno w toku postępowania przed Trybunałem jak i po wydaniu przez Trybunał wyroku z 7.02.2009r. nie kwestionowało swojej odpowiedzialności a wnosząc o skreślenie sprawy z listy skarg dawało do zrozumienia, że postępowanie wszczęte przez

powodów w niniejszej sprawie jest postępowaniem właściwym do uzyskania przez nich stosownego odszkodowania i że pozwany nie będzie korzystać z zarzutu przedawnienia.

Wniesienie przez powodów skargi do Trybunału na naruszenie prawa do rzetelnego i publicznego rozpoznania sprawy o przysługujące im odszkodowanie oraz uzyskanie przez nich wyroku stwierdzającego naruszenie tego prawa a także prowadzenie przez pozwanego pertraktacji mających na celu ugodowe zakończenie sporu, utwierdziło powodów w przekonaniu, że pozwany nie skorzysta z zarzutu przedawnienia. Państwo działające przez swoje organy powinno być zawsze wiarygodne i uczciwe w stosunkach z innymi podmiotami. Tym samym nie powinno się aprobeować działań Państwa, które najpierw doprowadziły do powstania szkody w majątku powodów a następnie poprzez podniesienie zarzutu przedawnienia doprowadziły do uniknięcia odpowiedzialności.

Fakt, że przyczyny opóźnienia w dochodzeniu roszczenia leżą po obu stronach, postawa obu stron, charakter roszczenia, oraz respekt dla wyroku ETPCz każą przyjąć, iż podniesienie zarzutu przedawnienia w niniejszym procesie stanowi nadużycie prawa w rozumieniu art. 5 k.c.

Kwestia możliwości dochodzenia odszkodowania z powołaniem się na wydanie z naruszeniem prawa decyzji o sprzedaży poszczególnych lokali budziła w orzecznictwie podobnie duże kontrowersje jak kwestia legitymacji biernej i ostatecznie o tym, że brak związku przyczynowego pomiędzy decyzjami sprzedażowymi a szkodą w postaci utraty własności lokali w sytuacji gdy decyzja dekretowa wydana została z naruszeniem prawa przesądziła dopiero uchwała siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 3 września 2015 r., III CZP 22/15 (OSNC 2016, nr 3, poz. 30).

Powodowie zdając sobie sprawę z w/w rozbieżności domagali się w niniejszej sprawie odszkodowania w oparciu o dwie różne podstawy faktyczne tj. z jednej strony powołując się na szkodę wyrządzoną przez decyzje o sprzedaży lokali, z drugiej wskazując, iż szkoda wyrządzona została przez decyzję dekretową z dnia 6 stycznia 1964r.

Przychylając się do stanowiska, iż źródłem szkody jest wadliwa (rażąco naruszająca prawo) decyzja dekretowa, Sąd Apelacyjny dopuścił dowód z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości celem określenia wartości rynkowej zbytych lokali mieszkalnych według ich stanu z daty wydania decyzji szkodzącej tj. 6.01.1964r. i cen aktualnych.

W wyroku z dnia 12 grudnia 2013 r., V CSK 81/13 Sąd Najwyższy stwierdził, że dla ustalenia wysokości odszkodowania należnego poszkodowanemu przyjmuje się stan majątku poszkodowanego (składników jego majątku) w chwili wyrządzenia szkody, natomiast miarodajne pozostają ceny w chwili ustalania odszkodowania. W odniesieniu do decyzji administracyjnych wyrządzających szkodę (tzw. decyzji wadliwych powodujących m.in. utratę prawa własności lub innego prawa) chodzi o stan nieruchomości istniejący w chwili wydania wadliwej decyzji, stanowiącej źródło powstania szkody. Takie pojmowanie sposobu ustalenia szkody koresponduje z zasadą jej określania wynikającą z art. 363 § 1 KC, zgodnie z którym istotą naprawienia szkody jest przywrócenie stanu poprzedniego. W przypadku świadczenia w pieniądzu jest to przyznanie poszkodowanemu takiej kwoty, która będzie adekwatna do wartości utraconego majątku wedle stanu z daty wyrządzenia szkody. W ocenie Sądu Apelacyjnego nie budzi wątpliwości, że szkoda powodów wyraża się w uszczerbku majątkowym polegającym na zmniejszeniu ich aktywów o to, co ich poprzednik prawny utracił w następstwie decyzji szkodzącej, co oznacza konieczność oszacowania wartości tego majątku wedle stanu na datę decyzji szkodzącej. Bezsporne jest, że gdyby nie wadliwa decyzja o odmowie przyznania prawa własności czasowej, nieruchomość położona w W. przy ul. (...) pozostałaby w majątku powodów (własność budynku i użytkowanie wieczyste gruntu).

Zgodnie z opinią biegłego C. S. z 25.05.2017r. (k.615-640) wartość lokali (...) i powierzchni strychu pod lokal (...) wynosi 4.700.193 zł., wartość pozostałościowa powierzchni strychu pod lokal (...) wynosi 402.482 zł., wartość rynkowa lokali po uwzględnieniu obligatoryjnego prawa najmu nie obejmująca powierzchni strychu wynosi 3.600.000 zł.

Sąd Apelacyjny uznał, iż w/w opinia jest fachowa i rzetelna. Biegły złożył obszernie wyjaśnienia ustne ustosunkowując się do zarzutów stron, wskazał kryteria jakimi kierował się dokonując wyceny, wyjaśnił na podstawie jakich danych ustalał ilość pokoi w poszczególnych lokalach. Wszystkie kwestie podniesione w piśmie pozwanego z 3.11.2016r. (k.574-575) zostały przez biegłego omówione w sposób klarowny i rzeczowy. Przyjęta metoda wyceny tj. podejście

porównawcze, metoda korygowania ceny średniej, oraz baza danych do wyceny nie były kwestionowane, podobnie jak ustalenie cech rynkowych i ich wag.

Do oszacowania wpływu obciążenia lokali obligatoryjnym prawem najmu na ich wartość nie ma ustalonej reguły. W W. istnieje rynek inwestorów, którzy nabywają kamienice, w których część lokali jest zajmowana na podstawie obligatoryjnego prawa najmu po czynszu regulowanym. Biegły zapoznał się z tym rynkiem i ustalił, że inwestorzy tacy podnoszą stawkę czynszu aż do osiągnięcia poziomu rynkowego, co następuje w okresie nie dłuższym niż 3 lata. Dla obliczenia wartości takich lokali biegły przyjął procedurę dyskontowania wartości przyszłej przy stopie kapitalizacji 5,5%. Jest to rynkowa stopa zwrotu dla nieruchomości lokalowych mieszkalnych. Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw aby zakwestionować prawidłowość stanowiska przedstawionego przez biegłego S.. Wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego nie został przez Sąd Apelacyjny uwzględniony jako zmierzający jedynie do przedłużenia postępowania. Pozwany nie zaoferował dowodów ani nie przedstawił wyводу, który mógłby podważyć fachowość i rzetelność złożonej opinii. Nie odwołał się do opinii biegłych w innych, podobnych sprawach, ani nie przedstawił danych uprawdopodobniających, że praktyka rynkowa jeśli idzie o okres oczekiwania na możliwość uwolnienia lokalu lub podwyższenia czynszu do wielkości odpowiadającej stawkom rynkowym jest inna niż wskazał biegły S..

W ocenie Sądu Apelacyjnego przy ustalaniu należnego powodowi odszkodowania należy uwzględnić obciążenie lokali szczególnym trybem najmu, nie ulega bowiem wątpliwości, że w chwili wydania wadliwej decyzji administracyjnej tj. 6.01.1964r. lokale te objęte były publiczną gospodarką lokalami.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004 r. sygn. I CK 644/03, w sytuacji gdy zachodzi adekwatny związek przyczynowy między odmową przyznania własności czasowej a powstałą szkodą, to poziom odszkodowania powinien wyrównywać różnice pomiędzy obecnym stanem majątkowym strony poszkodowanej a tym stanem, jaki by istniał, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Przytoczona teoria różnicy pozwala określić szkodę jako różnicę dwóch stanów w sferze majątkowej, tj. hipotetycznego, jaki istniałby, gdyby nie nastąpiło zdarzenie szkodę wyrządzające i obecnego - w chwili orzekania, będącego następstwem tego szkodliwego dla pokrzywdzonego zdarzenia. Uwzględnienie ograniczeń prawa własności pokrzywdzonego, wynikających z wprowadzenia publicznej gospodarki lokalami, przy ustalaniu wysokości doznanej przez niego szkody nie może być zatem kwestionowane. Nawet przy wydaniu prawidłowej decyzji dekretovej w przypadku budynku mieszkalnego wielorodzinnego możliwość korzystania z niego przez właścicieli byłaby ograniczona na skutek wprowadzenia publicznej gospodarki lokalami. Zasada racjonalnego wykorzystywania uszczuplonego na skutek wojny zasobu lokali i planowa regulacja potrzeb lokalowych uznana była w ówczesnym porządku prawnym za fundamentalną (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 czerwca 2004 r., I CK 644/03), dlatego też ustawą z dnia 26 lutego 1951 r. o budynkach i lokalach nowowybudowanych lub odbudowanych (Dz. U. Nr 10, poz. 75) odstąpiono nawet od początkowych wyłączeń przewidzianych dla budynków nowo wybudowanych lub odbudowanych ze zniszczeń, przewidzianych dekretem z dnia 26 października 1945 r. o rozbiórce i naprawie budynków zniszczonych i uszkodzonych wskutek wojny (Dz. U. z 1947 r. Nr 37, poz. 181 ze zm.). Nie przewidziano też ich w ustawie z dnia 22 kwietnia 1959 r. o remontach i odbudowie oraz o wykańczaniu budowy i nadbudowie budynków (Dz. U. Nr 27, poz. 166 ze zm.). Oznacza to, że sam fakt odbudowania budynku przez poprzednika prawnego powodów nie stanowił wystarczającej przesłanki zwolnienia go spod publicznej gospodarki lokalami, zatem również przy utrzymaniu własności budynku dysponowałby prawem o obiektywnie niższej wartości. Nawet gdyby w dacie wydania wadliwej decyzji lokale nie były zajęte przez osoby trzecie na podstawie decyzji o przydziale, nie wpływa to na prawidłowość powyższego stanowiska, bowiem obciążenie powyższe wynikało z przepisów ustawy.

Powodowie wykazali, że budynek został przez ich poprzednika prawnego doprowadzony do stanu używalności na skutek gruntownej naprawy na podstawie projektu zatwierdzonego 11.10.1947r. i decyzją z 15.01.1949r. wydaną na podstawie art. 6 dekretu z 26.10.1945r. o rozbiórce i naprawie budynków zniszczonych i uszkodzonych wskutek wojny wyłączono go spod przepisów dekretu z 21.12.1945r. o publicznej gospodarce lokalami i kontroli najmu (k.108 i 108v akt załączonych sygn. I C 3740/00).

Artykuł 6 dekretu z 26.10.1945r. o rozbiórce i naprawie budynków zniszczonych i uszkodzonych wskutek wojny utracił moc zgodnie z ustawą z dnia 26.02.1951r. o budynkach i lokalach nowowynbudowanych lub odbudowanych (Dz. U. nr 10, poz. 75). Zgodnie z art. 1 tej ustawy poddaje się przepisom o publicznej gospodarce lokalami i o najmie lokali budynki i lokale, wyłączone dotychczas spod tych przepisów jako nowowynbudowane lub gruntownie naprawione (odbudowane). Należy zatem przyjąć, że na mocy cytowanego przepisu decyzja o wyłączeniu budynku poprzednika prawnego powodów spod przepisów o publicznej gospodarce lokalami utraciła moc i na lokale znajdujące się w tym budynku wydane zostały przydziały administracyjne. Stanowisko to znajduje dodatkowe potwierdzenie w okoliczności, iż wnioskiem z dnia 23 grudnia 1963 r. K. P. i P. P. zwrócili się do Prezydium Rady Narodowej w (...) W. o przejęcie przez Radę Narodową nieruchomości przy ul. (...), zamieszkałej przez sponad 100 osób wskazując, że nieruchomość nie posiada gospodarza, który mógłby się zająć utrzymaniem jej w należytym stanie. Taka postawa powodów oznacza, iż czynsze uzyskiwane przez nich z wynajmu nie były rynkowe i nie wystarczały na pokrycie kosztów utrzymania budynku.

Dlatego w ocenie Sądu Apelacyjnego szkoda doznana przez powodów wyraża się kwotą 3.600.000 zł. Ponieważ udziały powodów we współwłasności były równe, na każdego z nich przypada kwota 1.200.000 zł.

Sąd Apelacyjny ustalając wysokość odszkodowania pominął lokal powstały w wyniku adaptacji powierzchni strychowej na lokal mieszkalny (...). Adaptacja ta dokonana została już po zapadnięciu decyzji dekretowej z 6.01.1964r. Poprzednik prawny powodów nie utracił lokalu mieszkalnego Nr (...), lecz powierzchnię strychową. Nie ma jakichkolwiek przesłanek by sądzić, że w przypadku zgodnego z prawem zachowania pozwanego Skarbu Państwa powodowie ponieśliby koszty adaptacji strychu na lokal mieszkalny zajmowany przez najemcę. Zatem adaptacja strychu przez osobę trzecią na jej koszt to zdarzenie zewnętrzne, niemające wpływu na zakres szkody powodów.

Niezależnie od powyższego wskazać należy, że pismem procesowym złożonym w sprawie I C 3740/00 w dniu 18 lutego 2002r. powodowie oświadczyli, że rezygnują z dochodzenia odszkodowania za utracone lokale nr (...) i w tym zakresie cofają powództwo (k.98 akt I C 3740/00). Wprawdzie oświadczenie to złożone zostało wobec Gminy (...) a więc podmiotu nie legitymowanego biernie, jednak w konsekwencji tego oświadczenia żądanie odszkodowania za lokal (...) nie zostało ujęte przez powodów w apelacji od wyroku sądu I instancji, który zapadł w sprawie I C 3740/00 w dniu 21.03.2002r., oraz w skardze kasacyjnej od tego wyroku. Nie sposób także twierdzić, że szkoda spowodowana utratą lokalu (...) leżała u podstaw skargi wniesionej przez powodów do ETPCz. W związku z tym, w zakresie żądania odszkodowania za lokal (...) roszczenie powodów uległo przedawnieniu (w tej części wywody sądu I instancji zawarte w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku są prawidłowe) i brak jest podstaw do przyjęcia, że podniesienie zarzutu przedawnienia przez pozwanego stanowi naruszenie art. 5 k.c.

Jeśli idzie o ustawowe odsetki od zasądzzonego świadczenia, to zostały zasądzone od dnia wydania wyroku przez Sąd Apelacyjny, albowiem roszczenie dochodzone niniejszym pozwem ma charakter odszkodowawczy (art. 363 § 2 KC) i wysokość odszkodowania ustalona została według cen z daty wyrokowania przez Sąd Apelacyjny.

Zgodnie z wyrokiem Sądu Najwyższego z dnia 17 stycznia 2017 r. IV CSK 106/16, zasądzenie odszkodowania według cen z chwili wyrokowania usprawiedliwia przyznanie odsetek dopiero od tej chwili. Odsetki za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego, podobnie jak mechanizm przewidziany w art. 363 § 2 KC, kompensują spadek wartości należności pieniężnej wywołany spadkiem cen. Chwila ustalenia wysokości szkody może być w tym przypadku miarodajna dla określenia początku naliczania odsetek ustawowych. Zastosowanie tej zasady sprawia, że wierzyciel nie ponosi ujemnych skutków spadku wartości pieniądza w okresie od wymagalności zobowiązania do orzekania o obowiązku dłużnika i nie uzyskuje - kosztem dłużnika - świadczenia przewyższającego wartość doznanej szkody. Przytoczone stanowisko Sąd Apelacyjny podzielił i dlatego oddalił apelację w części tak co do kwoty należności głównej jak i co do odsetek ustawowych za opóźnienie jako bezzasadną.

Ostatecznie powodowie wygrali w 73,45%, zaś pozwany wygrał w 26,55% (powodowie jako wartość przedmiotu zaskarżenia w apelacji wskazali 4.900.987 zł. a zasądzono 3.600.000 zł.) i w takim stosunku Sąd Apelacyjny rozliczył koszty procesu za I i II instancję na podstawie art. 100 k.p.c.

W I instancji powodowie ponieśli koszty 100.000 zł. tytułem opłaty od pozwu 7.234 zł. tytułem wynagrodzenia pełnomocnika i opłaty skarbowej od pełnomocnictwa, oraz 3.539,08 zł. tytułem wydatków na biegłego, razem 110.773,08 zł.. Pozwany poniósł koszty 7200 zł. tytułem wynagrodzenia pełnomocnika i 300 zł. tytułem wydatków na biegłego, razem 7.500 zł. Stosownie do ustalonej proporcji powodom przysługuje od pozwanego tytułem zwrotu kosztów procesu kwota 81.362,82 zł. a pozwanemu od powodów kwota 1.991,25 zł. Po kompensacie powodom od pozwanego przysługuje zwrot kwoty 79.371,57 zł. tj. po 26.457,19 zł. na rzecz każdego z nich. W postępowaniu przed sądem I instancji Skarb Państwa poniósł wydatki w kwocie 405,60 zł. Stosownie do wyniku sporu pozwany winien uiścić 73,45% tej kwoty tj. 297,76 zł. a powodowie 26,55% tj. po 36 zł. każdy z nich.

W postępowaniu apelacyjnym powodowie ponieśli wydatki w kwocie 100.000 zł. tytułem opłaty od apelacji i 5400 zł. tytułem kosztów pełnomocnika razem 105.400 zł., zatem 73,45% z tej sumy to kwota 77.416,30 zł. Pozwany poniósł wydatki w kwocie 5.400 zł. tytułem kosztów pełnomocnika, zatem 26,55% z tej kwoty to 1433,70 zł. W konsekwencji powodom należy się od pozwanego zwrot kosztów procesu w kwocie 75.982,59 zł. tj. po 25.327,53 zł. na rzecz każdego z nich. W postępowaniu apelacyjnym Skarb Państwa poniósł wydatki na biegłego w kwocie 2.400,08 zł. Pozwanego obciąża zatem 73,45% tej kwoty tj. 1764,08 zł. a powodów 26,55% tj. 636 zł. czyli po 212 zł. każdego z nich.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny orzekł jak na wstępie.

SSA Ewa Kaniok SSA Bogdan Świerczakowski SO del. Adrianna Szewczyk - Kubat